

PREPORUKE O MEDIJSKOM IZVEŠTAVANJU O RODNOM NASILJU

Uvod

Preporuke o medijskom izveštavanju o rodnom nasilju u audio-vizuelnim informativnim programima predstavljaju zajednički rad devet regulatornih tela, koja deluju u okviru Radne grupe za rodnu ravnopravnost u medijima Mediteranske mreže regulatornih tela (MNRA-Mediterranean Network of Regulatory Authorities).¹

Radna grupa za rodnu ravnopravnost u medijima je uključena u izradu nacrtu Studije o medijskom izveštavanju o nasilju nad ženama u mediteranskom audiovizuelnom prostoru. Međunarodni izveštaj analizira vesti u informativnom programu, koje se tiču nasilja nad ženama, u periodu od marta do maja 2018. godine, koje su emitovane na 22 javna i privatna televizijska kanala i to u 9 različitih regija.

Rezultati pokazuju da većina kanala posvećuje 1-3% svog informativnog programa izveštavanju o rodnom nasilju, a kao naslovna vest rodno nasilje se pojavljuje u 20-40% slučajeva.

Kada su u pitanju izvori informacija, glavni izvor, na 10 kanala iz osam različitih regija, čine eksperti, dok su na 6 kanala iz tri regije, to uglavnom ljudi koji su na neki način involvirani u slučaj. Dalje, većina intervjuisanih za vesti su žene. Fenomen koji su koristili u različitoj meri svi kanali, koji su bili predmet analize, je senzacionalističko prezentovanje informacija korišćenjem slika, audio materijala i jezika. Šire gledano, javni servisi pokazuju tendenciju da se više usresrede na podizanje društvene svesti i da koriste manje senzacionalističkih elemenata u odnosu na privatne (komercijalne) kanale.

Sa ciljem da doprinese unapređenju novinarstva o rodnom nasilju, MNRA smatra da je potrebno izdati ove preporuke.

¹ Agencija za elektroničke medije (AEM), Consejo Audiovisual de Andalucía (CAA), Consejo del Audiovisual de Cataluña (CAC), Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia (CNMC), Conseil Supérieur del Audiovisuel (CSA), Entidade Reguladora para a Comunicação Social (ERC), الهيئة العامة للإعلام المرئي والصوتي – Haute Autorité de la Communication Audiovisuelle (HACA), Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης - National Council for Radio and Television (NCRTV), Regulatorno telo za elektronske medije (REM).

Rodno nasilje predstavlja veliki društveni problem u svim zemljama, bez obzira na nivo njihovog razvoja. Koreni rodnog nasilja leže u vekovnom diskriminatornom položaju žena, običajima i tradiciji, nejednakim ekonomskim odnosima među polovima, kontroli i dominaciji muškog pola. Diskriminacija, dominacija, kontrola i zlostavljanje žena od strane muškaraca prisutna je u svim delovima društva i obuhvata sve generacije, a pojavom interneta i društvenih mreža postala je još sofisticiranija.

Prema Deklaraciji o suzbijanju nasilja nad ženama, koju su Ujedinjene nacije (UN) usvojile 20. decembra 1993. godine, „nasilje prema ženama znači svaki akt polno zasnovanog nasilja koji rezultira ili može da ima za rezultat fizičku, seksualnu ili psihičku štetu ili patnju žena, uključujući pretnje takvim aktima, ograničenje ili proizvoljno lišavanje slobode, bez obzira da li proizlazi iz javnog ili privatnog života." Uključuje nasilje u porodici, seksualno i emocionalno nasilje, psihološko zlostavljanje, prisilnu prostituciju, seksualno iskorišćavanje i uznemiravanje, tradicionalne prakse štetne za žene (uključujući ubistva iz časti i čedomorstva) i druge diskriminatorne prakse zasnovane prema rodnoj pripadnosti.

Radna grupa MNRA je definisala nasilje nad ženama kao svaki čin fizičkog, ekonomskog ili psihološkog nasilja nad ženama, uključujući pretnje, zastrašivanje i prinudu, bilo da se ovi oblici ponašanja javljaju u javnoj ili u privatnoj sferi, predstavljaju manifestaciju diskriminacije i nejednakosti u rodnim odnosima moći, što rezultira u fizičkoj, seksualnoj ili psihološkoj šteti ili patnji.

Posledice nasilja nad ženama prevazilaze žrtve i direktno utiču na njihovo neposredno okruženje, naročito na njihovu decu a i na društvo u celini. Upravo iz tog razloga su međunarodne organizacije kao što su Ujedinjene nacije i Evropska unija usvojile niz mera za sprečavanje rodnog zasnovanog nasilja, koje su njihove države članice prenele u svoje nacionalno zakonodavstvo. Međutim, u mnogim zemljama rodno nasilje nije krivično delo, dok je zakonska regulativa o zlostavljanju i uznemiravanju slaba ili ne postoji.

Budući da su za mnoge ljude upravo mediji glavni izvor informisanosti o rodnom nasilju, javna odgovornost za podizanje svesti o ovom problemu i borba protiv istog spada na medije, koji ovu problematiku treba da uvreste u svoje javne agende. Iako su regulatorna tela koja su članice MNRA izdala broje preporuke o medijskom izveštavanju o nasilju nad ženama, MNRA je ustanovila da su izveštaji o rodnom nasilju često senzacionalistički i izvan datog konteksta.

Vredi napomenuti da brojni novinarski etički kodeksi podvlače važnost poboljšanja kvaliteta informacija i odgovornosti medija u radu na iskorenjivanju rodnog nasilja. Pored detaljnog izveštavanja o toj temi i sa povećanom osetljivošću, mediji moraju usvojiti i unutrašnju kulturu poštovanja, koja doprinosi uklanjanju svih oblika seksualnog uznemiravanja i rodne diskriminacije.

PREPORUKE

PREPORUKE

- 1. Informisati javnost i podići svest da je borba protiv rodnog nasilja pitanje od opšteg interesa i jedno od osnovnih ljudskih prava.**

Mediji bi trebalo da informišu i prate teme o rodnom nasilju, kao pojavu od opšteg javnog interesa. Rodno nasilje je društveni problem koji podrazumeva kršenje ljudskih prava i proizilazi iz diskriminacije žena, sistema dominacije muškaraca i nadmoći nad ženama. Mediji, preventivnim delovanjem i podizanjem svesti, igraju ključnu ulogu kojom bi doprineli sprečavanju rodnog nasilja.

- 2. Rodno nasilje nije isključivo problem žena, već je, na globalnom nivou problem čitavog društva.**

Medijski izveštaji i vesti moraju izbegavati prikazivanje ove teme isključivo kao „ženskog pitanja“. Rodno nasilje utiče na društvo u celini - i na muškarce i na žene - i zato vesti moraju zauzeti sveukupnu perspektivu po ovom pitanju, ukoliko želimo da društvo postane zasnovano na jednakosti, bez rodnog nasilja.

- 3. Poštovati dostojanstvo žrtava i njihove dece, kao i njihovo pravo na privatnost.**

Svi, kojih se vesti lično tiču, trebalo bi da u okviru izveštaja ostanu anonimni, a mediji moraju uvek poštovati njihove odluke o zaštiti identiteta. Imena, slike (foto/video) i drugi podaci koji bi mogli da otkriju identitet žrtava rodnog nasilja, ili njihove dece, nikada ne smeju biti javno emitovani u programu.

Novinari nikada ne smeju uznemiravati, tj. maltretirati žrtvu, ili bilo koga ko istu poznaje. Žrtvi se mora pružiti vreme za oporavak, pre nego što odluči da bude prikazana u medijima. Bolje je intervjuisati druge žene, ili stručnjake, razgovarajući o procesima oporavka žrtve i procesima prevazilaženja posledica.

- 4. Izabrati i jasno označiti izvore informacija i intervjuisati stručnjake.**

Izveštaji u vestima bi trebalo da koriste najprikladnije kvalifikovane, specijalizovane i respektabilne izvore informacija, tokom svakog posebnog slučaja.

Trebalo bi izbegavati svedočenja komšija, ili bilo kojih drugih trećih strana, koje su samo posredno povezane sa slučajevima.

- 5. Postaviti informacije u jasno određen kontekst.**

Opisati sve relevantne informacije o pozadini slučaja, kao i mere koje je žrtva preduzela pre nego što se incident dogodio (kao što su: prijavljivanje policiji, pribavljanje akta o zabrani približavanja, itd.). Trebalo bi pružiti informacije i sve aspekte koji bi pomogli da korisnici medija razumeju dati problem, kao i da mogu da razmisle o istom.

- 6. Isključiti senzacionalizam, dramatičnost i primere morbidnosti iz oblika i sadržaja informacija o rodnom nasilju.**

Sve slike (foto/video), tekstovi i izveštaji moraju poštovati ljudsko dostojanstvo. Stoga, trebalo bi izbegavati korišćenje detaljnih, nejasnih opisa koji bi mogli da uznemire.

7. Izbegavati nagoveštaje uzročno-posledičnih veza između činjenica, kao i poreklo, društveno-kulturne, i/ili lične okolnosti osoba upletenih u slučaj.

Kontraproduktivno bi bilo ukazivati na veću učestalost rodno zasnovanog nasilja među određenim društvenim grupama, različitim kulturnim slojevima, ili kod pojedinačnih slučajeva, zato što je u pitanju univerzalni i strukturalni fenomen.

8. Pomoći da se rasvetle posledice nasilja.

Preporučljivo je izveštavati i pokazavati u kojoj meri nasilje povlači negativne posledice i na same počiniocce, kao i izveštavati o svim javnim protestima usmerenim protiv rodnog nasilja. Nakon izveštaja bi trebalo da uslede i informacije o akcijama preduzetim kao odgovor na dato nasilje i ukoliko je to primenljivo, o akcijama preduzetim za oporavak žrtve.

9. Pružiti sve detalje o kontaktima za pružanje podrške žrtvama i prevenciju nasilja.

Vesti o rodno zasnovanom nasilju, trebalo bi da sadrže spominjanje izveštaja, trenutnih situacija i statističke podatke, uz pružanje informacija o specifičnim servisima za pružanje pomoći, posebno telefonskih linija za hitne pozive, pre svih namenjenih ženama koje su zabrinute, ili se već suočavaju s rodnim nasiljem.

10. Preporuka je novinarima i medijima da definišu, nadgledaju i/ili ažuriraju svoje etičke kodekse, uz obuku od strane stručnjaka za komunikaciju.

Medijske kompanije bi trebalo da podstiču i ohrabruju sprovođenje obuka i treninga svojim zaposlenima koji izveštavaju o vestima vezanim za rodno nasilje. Što se tiče same profesije, novinarstvo bi trebalo da bude poduprto osećajem lične odgovornosti i vladanjem etičkim kodeksima i njihovim poštovanjem.